

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

В.А. Богуш

Рэгістрацыйны № ТД- Д.343 /тып.

ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСНОВЫ АРХЕАЛОГІІ

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці

1-21 03 01 Гісторыя (па напрамках),

напрамку спецыяльнасці 1-21 03 01-02 Гісторыя (археалогія)

УЗГОДНЕНА

Старшыня Вучэбна-метадычнага
аб'яднання па гуманітарнай адукацыі

А. В. Данільчанка

25.04.2014

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення вышэйшай
адукацыі Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

С. І. Раманюк

24.04.2015

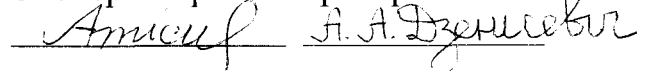
УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-метадычнай
рабоце Дзяржаўнай установы
адукацыі «Рэспубліканскі інстытут
вышэйшай школы»

І. У. Цітовіч

26.03.15

Эксперт-нормакантралёр

А.А. Дзярысавіч

10.03.2015

Мінск 2015

СКЛАДАЛЬНІК:

А.У. Зуева, старшы выкладчык кафедры археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра гісторыі Беларусі, археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы;

Макс.М. Чарняўскі, старшы навуковы супрацоўнік аддзела першабытнага грамадства дзяржаўнай навуковай установы “Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі”, кандыдат гістарычных навук

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРЖДЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 8 ад 01.04.2014);

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 4 ад 1.04.2014);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарных навукх Вучэбна-метадычнага аб’яднання па гуманітарнай адукацыі (пратакол № 2 ад 25.04.2014)

Адказны за выпуск і рэдакцыю: А.У. Зуева

ЗМЕСТ

1. Тлумачальная запіска.....	4
2. Прыкладны тэматычны план.....	6
3. Змест вучэбнай дысцыпліны.....	8
4. Інфармацыйна-метадычная частка.....	13

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне “Тэарэтычныя асновы археалогіі” прызначана для засваення на першай ступені вышэйшай адукацыі студэнтамі, што навучаюцца па спецыяльнасці 1-21 03 01 “Гісторыя (па напрамках)”, накірунак спецыяльнасці 1-21 03 01-02 “Гісторыя (археалогія)” ў ўстановах вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Вучэбная праграма дысцыпліны “Тэарэтычныя асновы археалогіі” распрацавана ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-21 03 01 “Гісторыя (па напрамках)” (зацверджаны пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 88 ад 30.08.2013).

1.1. Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй.

Вучэбная дысцыпліна “Тэарэтычныя асновы археалогіі” накіравана на ўдакладненне і паглыбленне ведаў, атрыманых студэнтамі пры вывучэнні дысцыпліны “Археалогія”.

1.2. Мэта і задачы вучэбнай дысцыпліны

Мэтай вучэбнай дысцыпліны “Тэарэтычныя асновы археалогіі” з’яўляецца засваенне студэнтамі тэарэтыка-метадалагічных асноў археалогіі, неабходных для асэнсаванага правядзення канкрэтных навуковых даследаванняў.

Задачы вучэбнай дысцыпліны: засваенне студэнтамі фундаментальных паняццяў археалогіі, фарміраванне ў студэнтаў уяўленняў аб асноўных этапах і накірунках развіцця тэарэтычнай археалогіі, азнаямленне студэнтаў з ключавымі падыходамі да вывучэння мінулага па археалагічным даным.

1.3. Патрабаванні да засваення вучэбнай дысцыпліны.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Тэарэтычныя асновы археалогіі” студэнт павінен

ведаць:

- асноўныя крыніцы і метады археалогіі;
- сучасную археалагічную перыядызацыю і храналогію асноўных перыядаў дапісьмовай раннепісьмовай гісторыі чалавецтва;
- асноўныя прыкметы і асаблівасці археалагічных эпох у развіцці чалавечага грамадства;
- прававыя аспекты аховы археалагічных помнікаў.

умець:

- выкарыстоўваць метадалагічныя асновы археалагічнай навукі ў практычнай дзейнасці;

- выкарыстоўваць даныя прыродаўнаўчых навук пры ажыццяўленні археалагічнай дзейнасці;
- арыентавацца ў перыядызацыі, распрацаванай для розных эпох і тэрыторый;
- выкарыстоўваць на практыцы прававыя аспекты ахова помнікаў археалогіі.

валодаць:

- асноўнымі метадычнымі прыёмамі археалогіі;
- асновамі рэстаўрацыі і кансервацыі археалагічных артэфактаў;
- метадыкай пошуку і апісання археалагічных помнікаў.

Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Тэарэтычныя асновы археалогіі” прадугледжана 222 гадзіны, з іх 134 аўдыторныя гадзіны, прыкладнае размеркаванне якіх па відах заняткаў уключае 80 лекцый, 54 семінарскіх заняткаў.

2. ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва раздзелаў і тэм	Колькасць аўдыторных гадзін		
		Усяго	З іх	
			Лекцыі	Семінары
1	Раздел 1. Археалогія і яе месца ў сістэме навук	10	4	6
Раздел 2. Фундаментальныя паняцці археалогіі				
2	Тэма 1. Археалагічныя артэфакты і помнікі	4	2	2
3	Тэма 2. Археалагічныя крыніцы	6	2	4
4	Тэма 3. Археалагічная культура	8	4	4
Раздел 3. Асноўныя этапы развіцця археалагічнай тэарэтычнай думкі				
5	Тэма 1. Станаўленне археалогіі і фарміраванне першых навуковых канцэпцый	6	4	2
6	Тэма 2. Эвалюцыянізм ў археалогіі	6	4	2
7	Тэма 3. Культурна-гістарычная археалогія	8	4	4
8	Тэма 4. «Новая» (працэсуальная) археалогія	4	2	2
9	Тэма 5. Постпрацэсуальная археалогія	6	4	2
10	Тэма 6. Асноўныя даследчыя накірункі савецкай археалогіі	6	4	2
Раздел 4. Асноўныя накірункі вывучэння мінулага па археалагічным даным				
11	Тэма 1. Канцэпцыі часу і прасторы ў археалогіі	8	6	2
12	Тэма 2. Праблемы вывучэння эканомікі старажытных супольнасцяў	14	8	6
13	Тэма 3. Праблемы сацыяльных і этнічных рэканструкцый у археалогіі	14	8	6
14	Тэма 4. Праблемы вывучэння духоўнай культуры старажытных супольнасцяў	14	8	6
Раздел 5. Тлумачэнне ў археалогіі				
15	Тэма 1. Узроўні тлумачэння	4	4	-
16	Тэма 2. Гісторыка-культурныя інтэрпрэтацыі.	6	4	2
17	Тэма 3. Пазакультурныя мадэлі	4	4	-

	інтэрпрэтацый			
18	Тэма 4. Постпрацэсуальныя падыходы да тлумачэння мінулага.	6	4	2
	<i>Усяго</i>	<i>134</i>	<i>80</i>	<i>54</i>

3. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Раздел 1. Археалогія і яе месца ў сістэме навук

Паняцце «археалогія» і яго эвалюцыя. Археалогія як навуковая дысцыпліна. Археалагічная спецыялізацыя.

Месца археалогіі ў сістэме навук. Сувязі археалогіі з гуманітарнымі дысцыплінамі. Магчымасці выкарыстання даных прыродазнаўчых навук у археалагічных даследаваннях.

Раздел 2. Фундаментальныя паняцці археалогіі

Тэма 1. Археалагічныя артэфакты і помнікі

Паняцце «артэфакт». Катэгорыі артэфактаў. Паняцці «індустрыя», «інвентар».

Паняцце «археалагічны помнік». Суадносіны паняццяў «старажытнасці», «рэчавы помнік», «помнік матэрыяльнай культуры», «археалагічны помнік». Асноўныя катэгорыі археалагічных помнікаў.

Паняцце «комплекс». Закрыты і адкрыты комплексы. Пахавальны комплекс і яго структура.

Культурны слой. Сцярыльная праслойка. Мацярык. Пахаваная глеба. Паняцце «in situ». Вызначэнне ступені інфарматыўнасці культурнага слою.

Планіграфія. Стратыграфія. Мікрастратыграфія.

Тэма 2. Археалагічныя крыніцы

Спецыфіка археалагічных крыніц. Суадносіны паняццяў «жывая» і «мёртвая» культуры. Гістарычная інфармацыя ў археалагічных крыніцах. Класіфікацыі археалагічных крыніц.

Тэма 3. Археалагічная культура

Паняцце «археалагічная культура».

Крытэрыі вылучэння археалагічных культур: храналагічны, тэрытарыяльны, стылістычны, каварыяцыйны, карэляцыйна-тыпалагічны, тыпакомплексны падыходы.

Праблема аб'ёма паняцця «археалагічная культура». Культурна-гістарычная вобласць. Культурна-гістарычная зона. Археалагічная правінцыя. Тэхнакомплекс. Індустрыя. Культурнае кола. Культурны гарызонт. Культурны пакет.

Праблема статусу археалагічнай культуры. Археалагічная культура і этнас. Этна-тэрытарыяльны падыход. Этнакомплексны падыход. Этнічныя прыкметы і праблема іх пошукаў у археалагічным матэрыяле.

Раздел 3. Асноўныя этапы развіцця археалагічнай тэарэтычнай думкі

Тэма 1. Станаўленне археалогіі і фарміраванне першых навуковых канцэпцый

Зараджэнне і развіццё данавуковай археалогіі. Праблема пачаткаў археалогіі.

“Народная археалогія”. Народныя ўяўленні аб археалагічных помніках у старажытнасці. Праблема існавання паранавуковых археалагічных ведаў на сучасным этапе.

“Сакральная археалогія”. Археалагічныя веды старажытнага Усходу. Раскопкі руін старажытных храмаў. Дзейнасць Набаніда. Адносіны да выкапнёвых старажытнасцяў у Старажытнай Грэцыі. Інтэрэс да эліністычнай спадчыны ў Старажытным Рыме. Успрыманне археалагічных помнікаў у сярэднявеччы.

Зараджэнне нацыянальных археалогій. Уплыў рамантызму на змяненне адносінаў да мясцовых старажытнасцяў. Пачаткі егіпталогіі. Курганаманія ў Англіі. Станаўленне кельтскай (гала-рымскай) археалогіі.

К. Томсан і яго сістэма трох вякоў. Дзейнасць Й.-Я. Ворса.

Тэма 2. Эвалюцыянізм ў археалогіі

Ч. Дарвін і яго “Паходжанне відаў”. Роля кнігі Л.Г. Моргана “Старажытнае грамадства” ў вывучэнні мінулага. Асноўныя палажэнні эвалюцыйнага вучэння. Ідэя адналінейнай эвалюцыі.

Дж. Лабок і вывучэнне каменнага веку. Г. дэ Мартэлье. Схематызаваны палеаліт. Крызіс эвалюцыйнага падыходу. Адкрыцці М. дэ Саўтола.

Значэнне эвалюцыйнага падыходу ў гісторыі археалагічнай думкі.

Тэма 3. Культурна-гістарычная археалогія

Крытыка эвалюцыйнага падыходу і пераарыентацыя даследчых інтарэсаў у канцы XIX ст.

О. Мантэліус. Стварэнне тыпалагічнага метаду.

Адкрыццё новых цывілізацый на падставе вывучэння літаратурных крыніц. Г. Шліман. А. Эванс. Л. Вулі.

Увядзенне паняцця “археалагічная культура”. З’яўленне першых падыходаў да інтэрпрэтацыі археалагічных матэрыялаў. Міграцыянізм. Дыфузіянізм.

Г. Касіна і распрацоўка этнічнай гісторыі.

Абсалютызацыя культурна-гістарычнага падыходу. Крызіс культурна-гістарычнай археалогіі. Г. Чайлд: вывучэнне археалогіі Заходняй Еўропы і Усходу, сацыялагічныя схемы першабытнай гісторыі.

Тэма 4. «Новая» (працэсуальная) археалогія

“Новая” археалогія, працэсуальная археалогія, аналітычная археалогія.
Л. Бінфард. Д. Кларк.

Англа-амерыканскі падыход да вызначэння месца археалогіі ў сістэме навук. Узрост увагі да тэарэтычных праблем археалогіі. Выкарыстанне матэматычных і статыстычных метадаў у археалагічным даследаванні. Сістэмны падыход да культуры.

Эксперыментальная археалогія. Этнаархеалогія: жывая археалогія і тэрміновая археалогія. Гарбалогія (смеццевая археалогія).

Тэма 5. Постпрацэсуальная археалогія

Постмадэрнізм і археалогія. Гуманістычны падыход да вывучэння мінулага. Я. Ходэр. К. Рэнфру.

Сімвалічная археалогія. Асноўныя даследчыя задачы. Абмежаванні сімвалічнай археалогіі.

Ідэі структуралізму ў археалогіі. Сутнасць структуралізму. Спрэчнасць структуралісцкага падыходу да вывучэння мінулага.

Неамарксістская археалогія. Асноўныя аб’екты вывучэння. Агульнае і спецыфічнае ў параўнанні з традыцыйным марксізмам.

Крытычная археалогія. Новы погляд на задачы археалогіі ў сучасным свеце. Адказ ад пошукаў адзінай правільнай інтэрпрэтацыі мінулага. Дыскусія на тэму “Да каго належыць мінулае?”.

Кагнітыўна-працэсуальная археалогія. Асноўныя задачы і накірункі даследаванняў.

Феміністычная археалогія. Крытычны фемінізм. Аналітычны фемінізм.

Тэма 6. Асноўныя даследчыя накірункі савецкай археалогіі

Станаўленне археалогіі ў паслярэвалюцыйнай Савецкай Расіі. Расійская Акадэмія гісторыі матэрыяльнай культуры.

Н.Я. Мар. “Яфетычная тэорыя”. Тэорыя стадыяльнасці.

А.У. Арцыхоўскі. Метад узыходжання.

Асноўныя накірункі пасляваеннай савецкай археалогіі. “Археалагічная гісторыя”. “Археалагічная этнагенетыка”. “Археалагічная сацыялогія”. “Дэскрыптыўная археалогія”. “Археалагічная тэхналогія”.. “Экалагічная археалогія”. “Строгая археалогія”. Асноўныя накірункі даследаванняў. Дасягненні і абмежаванасці падыходаў. Прадстаўнікі даследчых плыняў.

Раздел 4. Асноўныя накірункі вывучэння мінулага па археалагічным даным

Тэма 1. Канцэпцыі часу і прасторы ў археалогіі

Час цыклічны і час лінейны. Магчымасці археалогіі ў вывучэнні структур кароткай і доўгай часовай працягласці (événements i longue durée).

Храналогія, перыядызацыя, сінхранізацыя. Праблема карэляцыі перыядызацыі археалагічнай і гістарычнай.

Праблема храналагічных межаў аб'екту археалогіі. Археалогія сучаснасці.

Месца даных геаграфічных навук у археалагічных даследаваннях. Структура прасторы і ўзроўні археалагічных даследаванняў. Роля геаграфічных інфармацыйных сістэм (ГІС) у вывучэнні мінулага.

Тэма 2. Праблемы вывучэння эканомікі старажытных супольнасцяў

Археалогія навакольнага асяроддзя і яе роля ў вывучэнні палеагаспадаркі.

Археалогія паселішчаў. Структуры паселішчаў. Паняцце "зона натуральных рэсурсаў" і яго значэнне для вывучэння гаспадаркі людзей у мінулым. Канцэпцыі існавання і выкарыстання такіх зон.

Жыццезабеспячэнне старажытных супольнасцяў. Паняцці "рацыён", "харчаванне". Крыніцы і метады вывучэння. Палеазаалогія. Тафаномія. Палеабатаніка. Палеапаталогія і іншыя дысцыпліны па вывучэнні парэшкаў чалавека. Этнаархеалогія. Праблемы карэляцыі археалагічных даных і вынікаў прыродазнаўчых даследаванняў.

Кантакты старажытных супольнасцяў. Крыніцы іх вывучэння. Мадэлі абмену, дарэння і гандлю ў культурнай антрапалогіі і этнаграфіі. Праблемы вызначэння характару і накірункаў кантактаў па археалагічных даных. Аналітычныя метады выяўлення "імпартных" артэфактаў і ідэнтыфікацыі крыніц іх паходжання. Вывучэнне тэрыторыі распаўсюджвання вырабаў: задачы і метады.

Тэма 3. Праблемы сацыяльных і этнічных рэканструкцый у археалогіі

Сацыяльная археалогія. Крыніцы вывучэння сацыяльнай структуры старажытных грамадстваў. Мадэлі сацыяльных структур у культурнай антрапалогіі і этнаграфіі, метадалагічныя праблемы іх выкарыстання ў археалагічных даследаваннях. Падыходы да сацыяльных рэканструкцый на падставе вывучэння старажытных паселішчаў. Падыходы да сацыяльных рэканструкцый на падставе вывучэння старажытных пахаванняў.

Гендэрныя даследаванні ў археалогіі. Феміністычная археалогія і яе крытыка. Паняцці "гендэр" і "пол". Крыніцы па вывучэнні сацыяльнага полу чалавека ў мінулым і праблемы іх інтэрпрэтацыі.

Этна-культурныя рэканструкцыі ў археалогіі. Этнічныя прыкметы і праблема іх пошукаў у археалагічным матэрыяле. Роля антрапалагічных даных у рэканструкцыі этнічных працэсаў. Праблемы выкарыстання лінгвістычных даных. Глотахраналогія.

Тэма 4. Праблемы вывучэння духоўнай культуры старажытных супольнасцяў

Асноўныя функцыі і формы духоўнай культуры. Знак і знакавыя паводзіны.

Крыніцы вывучэння духоўнай культуры старажытнага чалавека. Выкарыстанне даных антрапалогіі, этнаграфіі, этнаархеалогіі, псіхалогіі, псіхіятрыі. Праблемы рэканструкцыі духоўнай культуры чалавека.

Старажытнае мастацтва. Праблема вызначэння яго функцый. Асноўныя падыходы да вырашэння праблемы паходжання мастацтва.

Кагнітыўная археалогія. Паняцці: “сымбал” і “яго значэнне”. Вывучэнне эвалюцыі разумовых здольнасцяў продкаў Homo Sapiens Sapiens. Вывучэнне разнастайных аспектаў духоўнай культуры старажытнага чалавека.

Археалогія рэлігіі. Паняцці “рэлігія”, “культ”, “рытуал”. Археалагічныя сведчанні выканання рэлігійных практык. Метадалагічныя праблемы рэканструкцыі рэлігійных уяўленняў старажытнага чалавека.

Археалогія смерці. Метадалагічныя праблемы вывучэння пахавальных комплексаў і рэканструкцыі светапогляду старажытных супольнасцяў.

Раздзел 5. Тлумачэнне ў археалогіі

Тэма 1. Узроўні тлумачэння.

Асноўныя падыходы да вызначэння прычын і механізмаў эвалюцыі культуры: эндагеністская тэорыя, экзогеністская тэорыя, канцэпцыя эвалюцыйнай археалогіі, гіпотэза гена-культунай каэвалюцыі.

“Праклятае пытанне археалогіі” – прычыны змены культур. “Традыцыйнае”, працэсуальнае, постпрацэсуальнае тлумачэнне.

Тэма 2. Гісторыка-культурныя інтэрпрэтацыі.

Паняцці “традыцыі” і “навацыі”. Вынаходніцтвы. Дыфузія. Паняцце “дыфузія” ў культурнай антрапалогіі. Паняцце “дыфузія” ў археалогіі. Міграцыі. Віды міграцый. Праблемы фіксацыі міграцый на падставе вывучэння археалагічных матэрыялаў.

Тэма 3. Пазакультурныя мадэлі інтэрпрэтацый.

Функцыянальна-працэсуальны падыход. Сістэмна-экалагічны падыход. Тэорыя шматлінейнай культурнай эвалюцыі. Метад сімуляцыі.

Тэма 4. Постпрацэсуальныя падыходы да тлумачэння мінулага.

Структурная археалогія. Крытычная тэорыя. Неамарксістскі падыход. Кагнітыўна-працэсуальная археалогія: вызначэнне ролі сымбалаў у працэсе культурных перамен і вывучэнне працэсу культурнай трансфармацыі.

4 ИНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

4.1. Літаратура

Асноўная

1. Клейн Л.С. Археологические источники. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1978.
2. Клейн Л.С. Археологическая типология. Ленинград. 1991.
3. Клейн Л.С. Введение в теоретическую археологию. Кн.1: Метаархеология. СПб.: Бельведер, 2004.
4. Мартынов А.И., Шер Я.А. Методы археологического исследования. М., 2002.
5. Фаган Б., ДеКорс К. Археология. В начале. М.: Техносфера, 2007.

Дадатковая

6. Авдусин Д.А. Основные проблемы полевого археологического источниковедения // Полевая археология СССР. Учеб. пособ. М.: Высшая школа, 1980. – С. 22–57.
7. Алексин В.А. Погребальный обряд как археологический источник // КСИА. – 1980. Вып. 167.
8. Алексин В.А. Социальная структура и погребальный обряд древнеземледельческих обществ. Л.: Наука. 1986.
9. Аникович М.В. Методология археологии и новые подходы к изучению верхнего палеолита Евразии. Новосибирск, 2010.
10. Артамонов М.И. Этнос и археология // Теоретические основы советской археологии. – М., 1969.
11. Археология и естественные науки. М., 1965.
12. Археология и естественнонаучные методы. М. 2005.
13. Археология и методы исторических реконструкций. Киев, 1985.
14. Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. Москва, Наука. 1973.
15. Вишняцкий Л.Б. Введение в преисторию. Проблемы антропогенеза и становления культуры: Курс лекций. Кишинев: Высшая Антропологическая Школа, 2005.
16. Гарден Ж.-К. Теоретическая археология. М., 1983.
17. Гуляев В.И. Проблемы интерпретации погребального обряда в археологии // КСИА. 1990. Вып. 201. – С. 103–109.
18. Демкин В.А., Лукашов А.В., Ковалевская И.С. Новые аспекты проблемы палеопочвенного изучения памятников археологии // Российская археология. 1992. №4. С.43-49
19. Захарук Ю.Н. К вопросу о предмете и процедуре археологического исследования // Предмет и объект археологии и вопросы методики археологических исследований. Л., 1975. С. 4–6.
20. Калечыц А.Г. Метадалогія вывучэння помнікаў першабытнага грамадства: гісторыя пытання, праблемы // Проблемы методологии

исследований истории Беларуси. Материалы межд. нар. науч. конф. (Минск, 26–27 окт. 2006 г.). Мн., 2008.

21. Клейн Л.С. Археологические признаки миграций // IX МКАЭН, Чикаго. Доклады советской делегации. Москва, 1973.

22. Клейн Л.С. Феномен советской археологии. – М. – Фарн, 1993.

23. Крадин Н.Н. Археологические культуры и этнические общности // Теория и практика археологических исследований : сборник научных трудов. – Барнаул : Азбука, 2009. – Вып. 5. – С. 9–20.

24. Крывальцэвіч М.М. Археалёгія і палітыка // Шуфляда: Часопіс найноўнай гісторыі. – 1999. – № 1. – С. 33–53.

25. Крывальцэвіч М. Эксперыментальная археалёгія і перспектывы яе развіцця ў Беларусі // Беларускі гістарычны часопіс. 2005. № 8. С 16–22.

26. Лебедев Г.С. Погребальный обряд как источник социологической реконструкции: (по материалам Скандинавии эпохи викингов) // КСИА .1977. Вып.148. – С. 24 – 30.

27. Леонова Н.Б., Смирнов Ю.А. Погребение как объект формального анализа // КСИА. 1977. Вып. 148. – С. 1623

28. Методология и методика археологических реконструкций. – Новосибирск, 1994

29. Массон В.М. Экономика и социальный строй древних обществ (в свете данных археологии). Л.: Наука. 1976.

30. Массон В.М. Исторические реконструкции в археологии. – Самара: Изд-во СамГУ, 1996.

31. Махонина Г.И., Валдайских В.В. Археологическое почвоведение в системе знаний о взаимоотношении человека и природы // Проблемы образования, науки и культуры. Выпуск 21. № 50 (2007) Точка доступа: [http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0050\(03_212007\)&xsl=showArticle.xslt&id=a33&doc=../content.jsp](http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0050(03_212007)&xsl=showArticle.xslt&id=a33&doc=../content.jsp)

32. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. Каменный век. М. 1973. С. 9–100.

33. Предмет и объект археологии и вопросы методики археологических исследований / отв. ред. В.И Массон и В.Н. Боряз. – Л.: Наука, 1975.

34. Проблемы терминологии и анализа археологических источников. Иркутск. 1975.

35. Риер Я.Г. Методология и методы археологического изучения средневековой деревни Беларуси и сопредельных стран // Проблемы методологии исследований истории Беларуси. Материалы межд. нар. науч. конф. (Минск, 26–27 окт. 2006 г.). Мн., 2008.

36. Ричков М.О. Реконструкція минулого в археології // Археологія. – 1997. - № 3. – С. 93–100.

37. Сидоров В.В. Реконструкции в первобытной археологии. – М.: ТАУС, 2009.

38. Смирнов Ю.А. Лабиринт: морфология преднамеренного погребения. – М.: Восточная литература, 1997.

39. Столяр А.Д. Происхождение изобразительного искусства. – М.: Искусство, 1985.
40. Теория и методы археологических исследований /отв.ред. В.Ф. Генинг. – Киев: Наукова думка, 1992.
41. Теория и практика археологических исследований : сборник научных трудов / отв. ред. А.А. Тишкин. – Барнаул : Азбука, 2009. – Вып. 5.
42. Фаган Б. Уводзіны ў археалогію. Мн.: Беларускі фонд Сораса, 1996.
43. Формозов А.А. О критике источников в археологии // Советская археология. – 1977. – № 1. – С. 5–14.
44. Шнирельман В.А. Современные концепции происхождения производящего хозяйства // Советская археология. 1978. № 3.
45. Ławecka D. Wstęp do archeologii. Warszawa. 2000.
46. Renfrew C., Bahn P. Archaeology. Theory Methods Principles. London: Thames and Hudson, 1999. (польск. вид. 2002).
47. Renfrew C., Bahn P. Archaeology: The Key Concepts. London & New York, 2005.

4.2. Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў.

Кіруемая самастойная работа студэнтаў прадугледжвае выкананне тэстаў, здачу прамежкавых залікаў, выкананне кантрольных работ, напісанне рэфератаў, азнаямленне з вучэбнай, вучэбна-метадычнай і навуковай літаратурай.

4.3. Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі.

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Пры дыягностыцы сфарміраванасці кампетэнцый выкарыстоўваюцца наступныя сродкі: крытэрыяльна-арыентаваныя тэсты, кантрольныя работы, рэфераты, праекты і інш.